

МЪДРИЯТ СЕЛЯНИН И НЕГОВАТА ПРЕКАЛЕНО БЪБРИВА ЖЕНА

Превод от полски: Ани Божкова, 1989

chitanka.info

Колко излишни грижи може да ти създаде една прекалено бърлива жена, най-добре знаел крепостният селянин Вавжон. Умен и разумен човек, той често кротко ѝ напомнял, че да си държиш езика зад зъбите, е добродетел над добродетелите. Тя обаче пет пари не давала за молбите и напомнянията на мъжа си и разтръбявала навън всичко, което ставало в къщата им.

При Вавжон, като при мъдър и опитен човек, често идвали съседите с молба за съвет как да постъпят в този или онзи случай. Между другото си говорели за различни неща, а често и за това, за което на тях, като на крепостни не им било разрешено дори да мислят, а именно — за жадуваната свобода. И, разбира се, за тези разговори между селяните не трябвало да знаят нито чифликчията, нито някой от неговите хора.

А в това време жената на Вавжон каквото чуела, го раздрънквала под секрет на съседките си. Те пък си чешели езиците дотогава, докато тези вести не стигнали до ушите на управителя, иконома и най-накрая — на кмета. После — не е за разправяне. На Вавжон му удряли в плевнята на чифлика по двайсет и пет и повече камшика, за да му напомнят и да го предупредят, че на него, простака, му е забранено да променя това, заради което го е сътворил Господ, а именно да работи и да се трепе за своя господар.

Добрите съседни съветвали Вавжон да накара с нещо по-твърдо от думите жена си да се опомни, но той прекалено много я обичал, за да постъпи, както го съветвали. Твърдял, че ако не можеш да убедиш човека с добра дума, с бой не можеш да го принудиш, и все така търпеливо носел кръста си.

В обикновените, ежедневни случаи Вавжон се предпазвал от бърливостта на жена си, като предвидливо си мълчал и не я посвещавал в своите намерения и начинания. Но един ден му се случило нещо, което по-често се случва в приказките, отколкото в действителността. Намерил съкровище! То би могло да промени злочестата му съдба, но трябвало да го използва умело и предпазливо, а преди всичко да го запази в тайна от чифликчията, защото той със сигурност щял да му го отнеме. Най-лошото било това, че Вавжон не можел да отнесе съкровището сам вкъщи — било прекалено тежко.

Тогавата кого да моли за помощ? На чужди хора трудно можеш да се довериш за такава деликатна работа. Да каже на жена си, ще го

раздрънка. Но човек защо носи глава на раменете си? Помислил Вавжон, помислил и най-накрая измислил.

Разказал на жена си как, като орял господарската нива, усетил, че палешникът закачил нещо по-твърдо от корен и много тежко.

— Гледам — рекъл — какво ли ще е това и не вярвам на очите си. В земята лежи закопан един голям и толкова тежък казан, че не можеш да го помръднеш.

— Сигурно пълен с дукати — прекъснала го нетърпеливо жена му, като треперела от радост и възмущение. — Къде го сложи?

— Казах ти, че е прекалено тежък, за да мога сам да го донеса у дома — отвърнал ѝ Вавжон.

— Ами тогава защо стърчиш напразно тука? Ще го донесем заедно. Хайде, бързо да отиваме!

— Я по-добре да се откажем — ужким нерешително казал Вавжон. — Ще изтърсиш някъде, че съм намерил на господарската нива казан с дукати и тогава вместо полза ще си навлека излишна беля.

— Аз ли ще изтърся? — кипнала жена му. — На парчета да ме режат, на ръжен да ме пекат и кожата да ми одерат, по-скоро ще умра, отколкото думица да пророня за нашето съкровище. Сега ще ти се закълна пред иконата.

Паднала тя на колене, вдигнала ръце нагоре и започнала да призовава земята и небето за свидетели, че няма да издаде поверената ѝ тайна.

— Е, добре — зарадвал се Вавжон. — Щом се закле, утре вечер ще отидем за съкровището.

На другия ден (било неделя) Вавжон отишъл в ранни зори в града и накупил пял чувал с гевречета, меденки и наденички, а също така един жив заек и една щука. После чак докато се смрачило се размотавал из околността с покупките и правел с тях някакви странни и безразсъдни неща. Като се свечерило, се върнал вкъщи с празен чувал и рекъл на жена си:

— Хайде, отиваме за съкровището!

Вървели двамата тихичко през нивята и ливадите, приближили се до някакъв храст и чули, че нещо се мята в него.

— Абе какво мърда там? — учудила се жената на Вавжон.

— Че какво ще мърда освен някое животно — с безразличие отвърнал той. — Нашият чифликчия обикновено слага тук капани за

зайци, сигурно някой сив дългоушко се е хванал в тях...

— Ще отида да видя, защото умирам от любопитство — рекла жена му и мигом се озовала до храста. След малко, задъхана от смайване, прошепнала на мъжа си:

— За бога, магия ли е това или някаква измама? В капана се мята една щука. Ама само каква е! По-дълга от ръката ми!

— Е, няма нищо чудно — обяснил ѝ Вавжон. — Известно е, че огладнелите щуки често изминават и по три километра по сушата, за да търсят храна.

Клатела глава жената на Вавжон, чудела се и се маела откъде мъжът ѝ толкова много знае и тихичко вървяла подир него. Когато минавали през реката, Вавжон ѝ рекъл:

— Гледай, ей-там нашият господар е сложил кош за ловене на риба. Интересно дали вече се е хванало нещо в него?

Изтичала любопитната жена до коша и изведнъж разтревожено извикала:

— Леле боже! Ела да видиш какво чудо има тук! В коша вместо риба се мята един жив заек!

— Тихо, недей да крещиш! — предупредил я мъжът ѝ.

— Това е магия. Не знаеш ли, че нашият чифликчия си има вземане-даване с дявола? Ако поиска, може и други неща да прави.

Вече се приближавали до нивата със съкровището, когато жената на Вавжон настъпила нещо. Навела се да види какво е и много учудена вдигнала едно геврече. След това друго, трето, десето. А когато след двайсетина крачки започнала да намира разхвърляни по земята меденки, разперила ръце, чудейки се откъде са се взели тук толкова лакомства.

— Ясно откъде — обяснил ѝ Вавжон. — Като се връщам от града, видях на небето облаци от гевречета и от меденки. Движеха се един срещу друг. Вероятно са се сблъскали на това място и от тях са паднали тези лакомства.

— Що за чудеса! До края на живота си няма да забравя тази нощ — уверявала го развълнуваната жена.

Като откопали казана с дукатите, двамата си тръгнали към къщи.

Вавжон така заобиколил господарската гора, че жена му да се натъкне на оградата, която преди обяд изкусно бил измайсторил.

Затова не се учудил, когато тя се бутнала в нея и, онемяла за миг, извикала:

— Вавжон, Вавжон, та това е ограда от истински наденички! Кой ли я е направил?

— Че кой друг освен нашия чифликчия — отвърнал мъжът ѝ. — О, той е хитър човек! Докато траят постите, е оградил гората с наденички, та селяните да не секат дърветата.

Вървейки към селото, трябвало да минат край една стара, разклонена, полуизсъхнала върба. Под напора на вятъра полумъртвите ѝ клони скърцали и пращели, а привързаното за ствола ѝ парче платно приглушено плющяло. Това също било работа на Вавжон, но жена му не знаела и обзета от суеверен страх, попитала:

— Какво плющи така на тази върба? Може би това е духът на онзи селянин, който едно време се обеси на нея?

— Тихо — прошепнал Вавжон, — че ако те чуе чифликчията...!

— Че откъде ще ме чуе, нали го няма наблизко?

— Точно защото е наблизко. Всеки понеделник на тази прокълната върба той се съвещава с дявола, на когото си е продал душата. Съветва се с него как най-добре да мами хората.

Жената на Вавжон изтръпнала от страх и ужас и известно време дума не продумвала. Чак когато край чифликчийската ограда усетила силна миризма на печени наденички, които Вавжон умишлено бил подхвърлил там, го попитала:

— Усещаш ли каква апетитна миризма се носи отнякъде?

— Че как да не усещам — отвърнал и той. — Икономът пече прасето, което е откраднал от чифликчията, докато той се съветва с дявола.

Когато стигнали до своята къща, Вавжон заповядал на жена си да застане пред портата и да внимава някой да не те види или подслушва, а той отишъл да закопае казана с дукатите уж в плевнята. В действителност го закопал на съвсем друго място.

След тази пълна с преживявания вечер двамата отишли да си починат.

Няколко дни жената на Вавжон честно и почтено изпълнявала дадената пред мъжа си клетва. Скоро обаче не издържала и споделила с най-близките си съседки вестта за щастieto, което ги сподобило. Като ги накарала най-тържествено да се закълнат, че няма да

злоупотребят с доверието ѝ, тя им издрънкала, че са намерили не някаква си делва, ами огромен казан с дукати, някои от които по-големи от кокоше яйце.

Съседките се заклели, че за нищо на света няма да издадат поверената им тайна, но всеки знае, че никаква клетва не може да върже езика на бърборивите жени. След няколко дни за съкровището на Вавжон знаели вече управителят, икономът, а следователно и чифликчията. Извикал той при себе си Вавжон и жена му.

— Значи така, негоднико, намерил си казан с дукати и скъпоценности в моята земя и си се осмелил да си го присвоиш? Не знаеш ли, простако, на какво мирише това? — попитал го заплашително чифликчията, като му мушна под носа дебелия камшик.

— Че как да не зная, велможни господарю — покорно отвърнал Вавжон. — Та нали до ден-днешен старата Мачейка оплаква сина си, когото миналата година заповядахте да пребият до смърт, защото не предал в чифлика намерената от него по време на оран черупка с няколко медни монети. Как тогава бих се осмелил да си присвоя цял казан с дукати и скъпоценности, ако намеря такъв. Но понеже не съм намерил, не съм ви го и предал.

— Лъжеш! — креснал чифликчията. — Сега ще ти докажа! Извикайте управителя и иконома! — заповядал гой на слугите.

Когато управителят и икономът застанали пред него, ги попитал:

— Откъде знаете за съкровището, което е намерил този злосторник? — и посочил Вавжон.

— Ами знаем, велможни господарю, не от някой друг, а от нашите жени, които научили това от жената на Вавжон.

— Е, какво ще кажеш? — креснал чифликчията на Вавжон — Че кой по-добре от жена ти ще свидетелства против тебе?

— Велможни господарю — рекъл тъжно Вавжон, — на моята жена често ѝ се случва да върши като побърканите някои странни неща. Сигурно пак нещо се е умопомрачила, щом като е разправяла, глупачката, за някакво си съкровище, защото...

— Какво, аз ли съм побъркана, аз ли съм се умопомрачила, аз ли съм глупава?! — кипнала жена му. — Ах ти, лъжецо, ти безделнико, господаря лъжеш, а мене ме черниш значи! Не намери ли съкровище, не го ли носихме заедно?

— Опомни се, жено! Кога е било това? За какво говориш? — чудел се Вавжон.

— Кога, кога! Сега ще ти кажа, негоднико! — вдигнала гюрултия жена му. — Онази нощ, когато в капана за зайци намерихме щука, а в коша — заек; когато събирах гевречетата и меденките, паднали от облаците, а после се натъкнахме на оградата от наденички, с която чифликчията е оградил гората. Ха сега, вече спомняш ли си, умнико, кога беше това?

— Струва ми се, че тя наистина се е побъркала или нещо се е умопомрачила — промърморил икономът, като я чул какви ги дрънка.

— Какво, умопомрачила ли съм се? — нахвърлила се жената на Вавжон върху икономата и му изтърсила право в очите: — И вие трябва да помните онази нощ, защото също не сте безгрешен. Не печехте ли тогава прасето, което бяхте откраднали от чифликчията?

Икономът посегнал към камшика, който висял на кръста му, но чифликчията му направил знак да спре, а после ласкаво рекъл на жената:

— Нещастна жено, вижда се, че наистина ти се е размътила главата или дяволът се е вселил в тебе, щом не само говориш врели-некипели, но и оклеветяваш честния иконом, който цяла седмица се трепа из града, за да ми урежда работите и едва днес сутринта се прибра. Как е могъл тогава да пече през нощта някакво си откраднато прасе? Върви час по-скоро при свещеника и го моли да изгони с молитва и заклинания дявола, вселил се в тебе!

— Да, затичала съм се вече — промърморила жената на Вавжон. — Да не би като вас, велможни господарю, да имам вземане-даване с дяволите?

— Какво каза? — просъскал чифликчията, като скочил срещу нея.

— Истината казах, чистата истина, защото сама чух как онази нощ, когато носехме с мъжа ми казана с дукатите, вие, велможни господарю, се съветвахте на изсъхналата върба с дявола как да мамите хората — изтърсила жената на Вавжон.

От тази обида чифликчията чак позеленял от възмущение и яд. Като ѝ хвърлял страшни погледи, той процедил през зъби с прегракнал глас:

— Икономе, дръж я! И не жали камшиците, за да изгониш от нея проклетия дявол!

Вавжон си нахлупил калпака на ушите, за да не чува писъците на жена си, изтезавана от иконома, и с бавна крачка се върнал вкъщи. Не след дълго докуцукала и жена му. Застанала до огнището и с просълзени очи поглеждала към мъжа си.

— Ела седни до мене на пейката да си поговорим! — извикал я Вавжон.

— Не мога да седна, защото оня разбойник икономът здравата ме наложи. Кажи, каквото имаш да ми казваш, ще те послушам права.

— Толкова ли те боли езикът след разговора с иконома? — съчувствено я попитал Вавжон, като се усмихвал под мустак. — А колко пъти те молих да не си го чешеш напразно? Дрънка, дрънка и замалко не докара на мене беля на главата, а на чифликчията печалба. Искаш и занапред да си остана сетен сиромах?

— Ох, мили мой, скъпи и умни Вавжоне, вече ми се отвориха очите и ми дойде умът в главата — избухнала в плач жената. — Повярвай ми, вече никога, никога излишна дума няма да излезе от устата ми!

— Е, добре, вярвам ти — рекъл Вавжон, целунал я и я прегърнал в знак на прошка и помирение.

Най-сетне настъпило така жадуваното от селяните време, когато можели сами да решават ще работят ли при чифликчиите, или не. Вавжон отишъл през девет села в десетото, сдобил се с едно парче хубава земя и започнал да работи само за себе си, а не за безделниците господари. А жена му до края на живота си спазвала даденото след „разговора“ с иконома обещание, че няма да си чеше езика за щяло и нещяло. Дори, ако чуела, че съседките ѝ си пилеят времето в празни приказки, сурово ги мърмрела и си спечелила славата на сериозна и умна жена.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.